

رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

حسین صابری^۱
میرفیض فلاح^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۲/۰۵ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۱۹

چکیده

مدت‌های طولانی است که کنترل‌های داخلی از یک سوء دغدغه خاطر مدیران و از سوی دیگر صاحبان سرمایه و سایر اشخاص ذینفع در واحدهای تجاری می‌باشد، آنان از حیاتی بودن این کنترل‌ها در دستیابی به اهداف واحد اقتصادی مطلعند. هدف اصلی تحقیق حاضر شناسایی و رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در پیشگیری از فساد مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی است، بدین جهت با مرور ادبیات و مصاحبه با خبرگان شاخص‌های کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در پنج بخش محیط کنترلی، ارزیابی ریسک، فعالیت‌های کنترلی، اطلاعات و ارتباطات و نظارت شناسایی شد سپس با استفاده از تشکیل ماتریس مقایسات زوجی اقدام به طراحی و توزیع ماتریس زوجی در بین نمونه آماری به شیوه گلوله برفی در بین ۱۳ نفر از فعالین بازار سرمایه با سابقه بالای ۱۵ سال گردید. با گردآوری تحلیل‌ها نتایج به‌دست‌آمده تایید و رتبه‌بندی شاخص‌ها را نشان داد؛ به طوری که نتایج نشانگر اولویت محیط کنترلی با وزن ۰,۴۳، ارزیابی ریسک و نظارت با وزن یکسان ۰,۱۶، اطلاعات ارتباطات ۰,۱۷ و فعالیت‌های کنترلی به میزان ۰,۱۲ را نشان داد.

کلمات کلیدی

کنترل داخلی، کوزو، پیشگیری از فساد مالی، شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

۱- گروه مدیریت مالی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. Saberi.hossein@hotmail.com

۲- گروه مدیریت بازرگانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
و عضو گروه پژوهشی مخاطرات مالی نوین (نویسنده مسئول). fallahshams@gmail.com

رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های.../فلاح و صابری

مقدمه

مؤسسات بزرگ بخش عمومی نظیر دولت به صورت معمول دو نوع فعالیت تحت عناوین "فعالیت‌های غیر بازرگانی" و "فعالیت‌های بازرگانی" انجام می‌دهند. فعالیت‌های غیر بازرگانی که در دولت به فعالیت‌های دولتی نیز موسوم است، به فعالیت‌هایی اطلاق می‌گردد که بر مبنای ضرورت‌های اجتماعی و الزامات قانونی و متکی به اعمال حاکمیت صورت می‌پذیرد و هزینه‌های آن نیز از محل درآمدهای عمومی نظیر مالیات و عوارض تامین می‌گردد، لذا این نوع فعالیت‌ها براساس یک رابطه مبادله‌ای انجام نمی‌شود. فعالیت‌های بازرگانی که شباهت زیادی به فعالیت‌های بازرگانی بخش خصوصی دارد، به فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که به دلایل مختلف از سوی سازمان‌های بخش عمومی انجام و تمام یا قسمتی از بهای تمام شده آن از استفاده‌کنندگان کالا و خدمات دریافت می‌گردد (خدایی و یحیایی، ۱۳۸۹).

ضرورت وجود سیستم کنترل داخلی، امروزه به‌خوبی احساس می‌شود؛ زیرا سیستم کنترل داخلی اگر به‌درستی طراحی و اجرا شود، باعث دقت عمل سیستم‌های اطلاعاتی می‌شود و کیفیت گزارش را بهبود می‌بخشد و مطابقت آن با قوانین موضوعه را سبب می‌شود. از این‌رو طراحی و اجرای مطلوب کنترل‌های داخلی از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. به همین دلیل، مدیران بخش‌های عمومی باید برای تامین اطمینان نسبی از دستیابی به هدف‌های پیش‌بینی‌شده، حسن اجرای فعالیت‌ها در کلیه زمینه‌ها، جلوگیری از هر گونه اختلاس، تقلب و استفاده نادرست از منابع و دارایی‌ها و تحقق مسئولیت پاسخگویی و حسابدهی نسبت به فعالیت‌های انجام‌شده، به طراحی و اجرای سامانه کنترل داخلی مناسب بپردازند (چراغی زاده و مقدم، ۱۳۹۴). دنیای امروزی همواره رو به پیشرفت است، حرکت سریع واحدهای اقتصادی، افزایش حجم معاملات، پیشرفت مداوم فناوری، فشارهای ناشی از کمبود منابع و افزایش رقابت و وجود انواع خطرات در کلیه زمینه‌ها، اهداف و سیاست‌های سازمان را چه از بیرون و چه از درون تهدید می‌کند، همگی این عوامل موجب شده است که افکار مدیریت به مسائل و موارد بی‌شماری معطوف گردد و عملاً کنترل مستقیم و انفرادی واحدهای اقتصادی غیر ممکن شده است. کنترل غیر مستقیم عملیات سازمانی و دوری مدیران ارشد از تمام فعالیت‌های واحد تجاری باعث گردیده است تا مدیریت برای انجام وظیفه مباشرتی خود، به استقرار یک سیستم اثربخش کنترل داخلی به عنوان جزئی لاینفک از سیستم مدیریت کارآمد روی آورد. برای کنترل‌های داخلی الگوهای متنوعی طراحی و معرفی شده‌اند، این سیستم‌ها همواره دارای نقاط ضعف و قوتی هستند، مهمترین

فصلنامه مدیریت کسب و کار، شماره پنجاه و دو، زمستان ۱۴۰۰

دلایل ضعف سیستم‌های کنترل‌های داخلی در واحدهای تجاری، سنتی بودن سیستم‌ها و به روز نشدن آن‌ها است. مهم‌ترین و معروف‌ترین سیستم‌های کنترل داخلی از نظر جامعیت، اثربخشی و گستردگی در کاربرد، الگوی طرح شده از سوی کمیته سازمان‌های پشتیبان (مسئول) کمیسیون تردوی ملقب به کوزو است.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

در واقع کوزو، سازمانی است که در سال ۱۹۸۵ برای حمایت از کمیسیون ملی تشکیل شد. این سازمان متعلق به بخش خصوصی بوده و راهنمایی‌هایی جهت بکارگیری عوامل مختلف برای جلوگیری از تقلبات گزارشگری مالی ارائه می‌کند. همچنین سازمان مذکور توصیه‌هایی برای شرکت‌های سهامی عام و حساب‌رسان مستقل آن، برای کمیسیون بورس و اوراق بهادار (SEC) و سایر قانون‌گذاران در این حوزه و نیز برای موسسات آموزشی و به طور مشخص برای موسسات غیرانتفاعی (که شبیه بخش عمومی می‌باشند) طراحی و منتشر می‌کند. همچنین کوزو توسط پنج نهاد حرفه‌ای، انجمن حسابداران آمریکا (AAA)، انجمن حسابداران خبره عمومی آمریکا (AICPA)، انجمن مدیران مالی بین‌المللی (FEI)، انجمن حسابداران مدیریت (IMA) و انجمن حساب‌رسان داخلی (IIA) حمایت می‌شود (حاجیها و حسین نژاد، ۱۳۹۴).

اگرچه تنها پس از ظهور قانون ساربینز-آکسلی در آمریکا و قوانین مشابه در سایر کشورها، واحدهای متعهد به تدوین یک سیستم کنترل داخلی واقعی شدند اما چنین سیستمی از قبل وجود داشته است و یکی از مشهورترین آن‌ها که به طور مشخص برای موسسات غیرانتفاعی (که به بخش عمومی شباهت زیادی دارند) طراحی شده بود، چارچوب یکپارچه کنترل داخلی کوزو (کمیته سازمان‌های پشتیبان در کمیسیون تردوی) است. این چارچوب جهت کنترل داخلی سازمان‌های انتفاعی (به خصوص سازمان‌های خیریه) در سال ۱۹۹۲ طراحی شده بود، اما پس از انتشار قانون ساربینز-آکسلی مورد توجه خاص بخش انتفاعی قرار گرفت، زیرا به عنوان یکی از چارچوب‌های مناسب جهت اجرای بخش ۴۰۴ قانون ساربینز آکسلی تایید و توصیه گردید.

کنترل داخلی براساس چارچوب کوزو (COSO,2013)

چارچوب کوزو یک کنترل داخلی است که توسط هیئت مدیره، مدیران و سایر کارکنان یک واحد به منظور فراهم آوردن یک اطمینان بخشی معقول از دستیابی به اهداف زیر طراحی و اجرا می‌شود (حاجیها، ۱۳۸۹):

رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های.../فلاح و صابری

(۱) اثربخشی عملیات

(۲) قابلیت اتکا گزارش مالی

(۳) رعایت قوانین و مقررات لازم الاجرا.

همان‌طور که مشاهده می‌شود این تعریف با تعریف ارائه شده (همانگونه که در بالا کنترل داخلی را تعریف کردیم) هماهنگ می‌باشد اما این تعریف کمی فراتر رفته و علاوه بر اثربخشی و کارایی مدیریت مالی بخش عمومی، اثربخشی و کارایی کل عملیات را به طور عام مورد توجه قرار می‌دهد و این در واقع بیانگر تاثیر و اهمیت بالقوه کنترل داخلی بر محدوده‌ای فراتر از بخش عمومی است (یادآور و همکاران، ۱۳۹۲).

پس موارد زیر از تعریف بالا در خصوص کنترل‌های داخلی قابل استنتاج می‌باشد (یادآور و همکاران، ۱۳۹۳):

(۱) کنترل داخلی بر محدوده‌ای فراتر از بخش عمومی تاثیرگذار می‌باشد.

(۲) کنترل داخلی به طور مستقیم به مفهوم اطمینان بخشی مرتبط است. یعنی کنترل داخلی یک معیار مکمل جهت تضمین قابلیت اعتماد اطلاعات مالی است.

(۳) در صورت عدم وجود کنترل داخلی، قابلیت اتکای اطلاعات مالی در معرض خطر خواهد بود لیکن کنترل داخلی با تاکید بر مسئولیت‌پذیری هیات مدیره، مدیریت و کارکنان این مسئله را از درون سازمان حل و کنترل می‌کند.

بخش‌ها (اجزای) تشکیل دهنده چارچوب کوزو

چارچوب کوزو متشکل از پنج بخش است که باید در کنار یکدیگر به عنوان یک فرایند یکپارچه در نظر گرفته شوند چرا که بین این بخش‌ها ارتباطات قوی و وابستگی وجود دارد. نقطه شروع فرایند کوزو، اهداف گزارشگری مالی است که باید توسط خود واحد صورت گیرد چراکه اهداف هر واحد با واحد دیگر متفاوت است؛ در مجموع بخش‌های چارچوب کوزو به شرح زیر است (آشباق و همکاران، ۲۰۰۷):

(۱) ارزیابی ریسک

اولین بخش ارزیابی ریسک مرتبط با اهداف گزارشگری مالی است. این ارزیابی به نواقص بالقوه و مهم در گزارشگری مالی می‌پردازد و شامل تعریف اقدامات مدیریتی لازم برای کاهش ریسک‌هاست.

فصلنامه مدیریت کسب و کار، شماره پنجاه و دو، زمستان ۱۴۰۰

ارزیابی ریسک می‌بایست سایر ریسک‌های عملیاتی (از جمله تخلفات جزایی مانند تقلب) را نیز در بر بگیرد.

ارزیابی ریسک فرایندی پویا و تکرار شونده جهت شناسایی و تجزیه و تحلیل خطرات و ریسک‌های موجود در مسیر دستیابی به اهداف سازمان است. در بخش ارزیابی ریسک به طور کلی ممکن است بازنگری در کنترل‌های داخلی ضرورت یابد تا بدین وسیله ریسک‌های جدید یا ریسک‌هایی که پیش از این جزو ریسک‌های غیرقابل کنترل قلمداد شده‌اند، به شیوه‌ای مناسب مورد بررسی قرار گیرند (Bcbs, 1998). مضافاً لازم به ذکر است در چارچوب جدید، خطر ذاتی و خطر تقلب (دستکاری) نقش مهم‌تری در ارزیابی ریسک ایفا می‌کنند و روند ارزیابی ریسک که شامل شناسایی ریسک، تحلیل ریسک و واکنش به آن است به طور مفصل‌تری مورد تأکید قرار گرفته است (بالسام و همکاران، ۲۰۱۲).

اصول مربوط به این مولفه عبارتند از (بالتاچی و همکاران، ۲۰۰۶):

- ۱) اهداف مناسب را مشخص می‌کند.
- ۲) خطر را شناسایی و تحلیل می‌کند.
- ۳) خطر تقلب را ارزیابی می‌کند.
- ۴) تغییر قابل توجهی را شناسایی و تجزیه و تحلیل می‌کند.

(۲) محیط کنترلی

منظور از محیط، عواملی است که اصطلاحاً عوامل نرم (غیر ملموس) نامیده می‌شود و عواملی چون اخلاقیات و فلسفه در داخل سازمان را در برمی‌گیرد. محیط کنترلی باید توسط مدیریت تعریف شود. محیط کنترلی مجموعه‌ای از استانداردها، فرآیندها و ساختارها و همچنین پایه و اساس کنترل داخلی در سازمان‌ها است. قابل ذکر است که در به روز رسانی‌ها، اساس و پایه متون، همان چارچوب اولیه است که در سال ۱۹۹۲ منتشر شده است. به صورتی گذرا در چارچوب به روز شده سال ۲۰۱۳، نقش عامل "پاسخگویی" در بخش محیط کنترلی پررنگ تر شده است.

اصول مربوط به این مولفه عبارتند از (برتلند و مولایتان، ۲۰۰۳):

۱. تعهد به یکپارچگی و ارزش‌های اخلاقی را نشان می‌دهد.
۲. مسئولیت نظارت بر اعمال را بررسی می‌کند
۳. ساختار، اقتدار و مسئولیت را ایجاد می‌کند.
۴. تعهد به صلاحیت را نشان می‌دهد.

رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های.../فلاح و صابری

۵. پاسخگویی را تقویت می‌کند.

(۳) فعالیتهای کنترلی

شامل خط مشی‌ها، رویه‌ها و یا تدابیر نرم‌افزاری از جمله میزان دسترسی و تعریف رمزهای ورود است که باید تعریف و اجرا شوند.

پیاده‌سازی کوزو در یک واحد بخش عمومی یا در هر واحد گزارشگر به معنای لزوم پیاده‌سازی خط مشی‌ها و رویه‌های سازمان است.

✓ خط مشی‌های سازمان:

درواقع رهنمودهای عمومی برای مدیریت و کارکنان جهت کمک به چگونگی حل مسئله خاصی (از جمله حقوق و مزایا، هزینه‌های سفر، چگونگی استفاده از سیستم‌های فناوری و...) هستند. خط‌مشی‌ها معمولاً فهرستی از فعالیتهای توصیه شده، مجاز ولی توصیه نشده، نکوهش شده و ممنوع شده می‌باشند.

✓ رویه‌های سازمان:

فلوچارت‌های تفصیلی هستند که مشخص می‌کنند چه کاری باید انجام شود و مسئول آن کیست. ممکن است رویه‌ها پیوست خط مشی‌ها باشند اما در کل رویه‌ها هیچ‌گونه رهنمودی برای تصمیم‌گیری ارائه نمی‌کنند بلکه فقط بیانگر آن هستند که چه کسی چه تصمیمی اتخاذ می‌کند. فعالیتهای کنترلی، اقداماتی است که توسط سیاست‌ها و روش‌های سازمان برای کمک به حصول اطمینان از اجرا شدن دستورات مدیریت که در جهت کاهش خطرات در مسیر دستیابی به اهداف می‌باشند، ایجاد می‌شوند. فعالیتهای کنترلی در تمام سطوح سازمان، در سراسر محیط فناوری و تکنولوژی آن و در فرآیندهای مختلف کسب و کار صورت خواهد پذیرفت (بیدل و همکاران، ۲۰۰۹).

(۴) اطلاعات و ارتباطات

شامل جمع‌آوری و پردازش اطلاعات موردنیاز برای گزارشگری مالی و همچنین برای خود سیستم کنترل داخلی است. ارتباطات به صورت درون سازمانی و برون سازمانی، اطلاعات مورد نیاز برای انجام فعالیتهای روزمره کنترل داخلی سازمان را فراهم می‌کنند. ارتباطات، کارکنان را قادر به درک مسئولیت پذیری‌های کنترل داخلی و اهمیت آن‌ها می‌کند. می‌توان گفت ارتباطات، فرایندی پیوسته و مکرر شامل فراهم سازی، به اشتراک‌گذاری و کسب اطلاعات لازم می‌باشد. همچنین کارکنان بایستی

فصلنامه مدیریت کسب و کار، شماره پنجاه و دو، زمستان ۱۴۰۰

اطلاعات خارجی و با اهمیت در تصمیم‌گیری را با توصیه‌هایی که از بالادستی‌ها می‌شود، درک کنند (Coso, 1994).

اصول مربوط به این مولفه عبارتند از:

۱. از اطلاعات مربوطه استفاده می‌کند.
۲. در داخل سیستم ارتباط برقرار می‌کند.
۳. از خارج سیستم نیز ارتباط برقرار می‌کند.

(۵) نظارت

شامل ارزیابی مداوم و مستقل کنترل داخلی و همچنین ارائه گزارش‌های لازم در ارتباط با کنترل‌های داخلی است تا در صورت لزوم اقدامات اصلاحی به موقع صورت پذیرد.

کوزو و بازار سرمایه

رسوایی‌های مالی و شکست‌های حسابرسی اخیر شرکت‌های بزرگی نظیر انرون، تایکون و ورلدکام، قانون‌گذاران حرفه حسابرسی را بر آن داشت تا اثربخشی کنترل‌های داخلی شرکت‌ها را مورد بررسی قرار دهند (جه و مک وی، ۲۰۰۵). برای مثال، مقررات کمیسیون بورس اوراق بهادار آمریکا در قالب بخش ۴۰۴، مدیریت شرکت را ملزم می‌دارد تا تغییرات مهم در کنترل‌های داخلی گزارشگری مالی را که طی ۳ ماهه آخر سال رخ داده است، افشاء نماید و براساس بند ۳۰۲ این قانون، مدیریت باید در گزارش سه ماهه و سالانه تمام نقاط ضعف موجود در کنترل داخلی را افشاء کند. هدف خاص بخش‌های ۳۰۲ و ۳۰۴ قانون ساربینز آکسلی اطلاع‌رسانی به سرمایه‌گذاران در مورد افشای نقاط ضعف سیستم کنترل داخلی است که ممکن است اشتباهات مالی و رفتار فرصت طلبانه مدیران را افزایش دهد. از سوی دیگر، سقوط قیمت سهام طی سال‌های اخیر و به ویژه بعد از بحران مالی و اقتصادی سال ۲۰۰۸، توجه بسیاری را به خود معطوف نموده است. بر اساس مفهوم ریسک سقوط سهام برخی از شرکت‌ها بنا بر دلایل مختلفی (از جمله مالیات، پاداش مدیران، روش‌های حسابداری متهورانه) تمایل به پنهان نمودن اخبار بد دارند. اما همواره یک سطح نهایی برای انباشته ساختن اخبار بد در شرکت وجود دارد و با رسیدن به آن سطح نهایی به یکباره این اخبار بد منتشر خواهد شد که این موضوع باعث سقوط قیمت سهام شرکت می‌شود (چن و همکاران). برپایه ادبیات نظری موجود، در شرکت‌های دارای کنترل داخلی اثربخش، به دلیل نظارت مؤثر اعمال شده بر رفتار مدیران، توانایی مدیران در پنهان ساختن اخبار به شرکت محدود شده که این به نوبه خود احتمال انتشار یکباره اخبار بد به بازار و

رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های.../فلاح و صابری

در نتیجه، ریسک سقوط قیمت سهام شرکت را کاهش می‌دهد (رایه و همکاران، ۲۰۱۷)، برای این اساس، انتظار می‌رود شرکت‌های دارای کنترل داخلی با کیفیت‌تر کمتر در معرض سقوط قیمت سهام باشند. با این حال در عمده مطالعات داخلی صورت گرفته این موضوع نادیده انگاشته شده و یک فضای خالی در ادبیات حسابداری و حسابرسی برای تحقیق وجود دارد که این خود، انگیزه‌ای جهت انجام پژوهش حاضر می‌باشد. لذا در این پژوهش سعی بر آن است تا تأثیر اثربخشی کنترل‌های داخلی بر ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها مورد بررسی قرار گیرد. پرسش اصلی تحقیق آن است که آیا بین اثربخشی کنترل‌های داخلی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد؟ و در صورت مثبت بودن پاسخ، نوع رابطه چگونه می‌باشد؟. انتظار می‌رود نتایج این پژوهش بتواند دستاوردهای علمی به شرح زیر داشته باشد. نخست اینکه نتایج پژوهش می‌تواند موجب بسط مبانی نظری پژوهش‌های گذشته در ارتباط با ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها در کشورهای در حال توسعه نظیر ایران شود. دوم اینکه شواهد پژوهش نشان خواهد داد که تا چه اندازه کیفیت کنترل داخلی شرکت‌ها می‌تواند بر ریسک سقوط قیمت سهام آن‌ها اثرگذار باشد که این موضوع می‌تواند اطلاعات سودمندی را در اختیار تدوین کنندگان مقررات بازار حسابرسی، قانونگذاران بازار سرمایه و سایر استقلام کنندگان اطلاعات حسابداری قرار دهنده سوم اینکه، نتایج پژوهش می‌تواند ایده‌های جدیدی را برای انجام پژوهش‌های جدید در حوزه کنترل داخلی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها پیشنهاد نماید.

ریسک سقوط قیمت سهام

موضوع تغییرات ناگهانی قیمت سهام، طی سال‌های اخیر و به ویژه بعد از بحران مالی سال ۲۰۰۸، توجه بسیاری از دانشگاهیان و افراد حرفه‌ای را به خود جلب کرده است. این تغییرات، به دو صورت سقوط و جهش قیمت سهام رخ می‌دهد. با توجه به اهمیتی که سرمایه گذاران برای بازده سهام خود قائل هستند، پدیده سقوط قیمت سهام که منجر به کاهش شدید بازده می‌شود، در مقایسه با جهش بیشتر مورد توجه پژوهش‌گران قرار گرفته است (هویتاش و همکاران، ۲۰۱۱). تعریف سقوط قیمت سهام دارای سه ویژگی مشخص است (۱) سقوط قیمت سهام، یک تغییر بسیار بزرگ و غیرمعمول در قیمت سهام است که بدون وقوع یک حادثه مهم اقتصادی رخ می‌دهد. (۲) این تغییرات بسیار بزرگ به صورت منفی هستند. (۳) سقوط قیمت سهام، یک پدیده واگیردار در سطح بازار است. بدین معنی که کاهش قیمت سهام تنها به یک سهام خاص منحصر نمی‌شود، بلکه تمام انواع سهام موجود در بازار را

فصلنامه مدیریت کسب و کار، شماره پنجاه و دو، زمستان ۱۴۰۰

شامل می‌شود. چیو و وانگ (۲۰۱۹)، در تحقیقی با عنوان کیفیت کنترل داخلی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها: شواهد چین به بررسی تأثیر کنترل داخلی و پنج مؤلفه آن بر ریسک سقوط قیمت سهام پرداختند. نتایج پژوهش بیانگر آن است که کنترل داخلی رابطه منفی با ریسک سقوط قیمت سهام دارد. هانگ و ایون لی (۲۰۱۵) با انتخاب نمونه‌ای متشکل از ۱۰۸۸۱ شرکت سال مشاهده از شرکت‌های حاضر در بورس سهام کره جنوبی طی سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۲ به بررسی ارتباط بین نقاط ضعف کنترل‌های داخلی با ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها پرداختند و به این نتیجه رسیدند که وجود کنترل‌های داخلی ضعیف، ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها را افزایش می‌دهد. رویین و ژانگ (۲۰۱۵) در پژوهشی خود به بررسی تأثیر تخصص صنعت حسابرسی بر خطر سقوط قیمت سهام پرداختند. آن‌ها با استفاده از یک نمونه بزرگ از ۱۹۹۰-۲۰۰۹ شرکت حاضر در ایالت متحده آمریکا به این نتیجه رسیدند که حساب‌رسان با کیفیت بالا به دلیل واسطه‌اطلاعاتی و نقش حاکمیت شرکتی رابطه منفی و معناداری با خطر سقوط آتی قیمت سهام دارد. آن و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی تحت عنوان "ریسک سقوط قیمت سهام شرکت، محیط اطلاعاتی و سرعت تعدیل اهرم"، بر رابطه و تأثیر بسقوط قیمت سهام بر سرعت تعدیل اهرم مالی شرکت‌ها پرداختند.

چانگ و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهش خود با عنوان ضعف‌های عمده کنترل‌های داخلی و ریسک سقوط آتی قیمت سهام با توجه به شواهد، جمع‌آوری شده براساس الزامات بخش ۴۰۴ قانون ساربینر اکسلی، با انتخاب تعداد ۱۹۷۹۷ سال شرکت به عنوان حجم نمونه طی سال‌های ۲۰۰۴-۲۰۱۱ به این نتیجه رسیدند که شرکت‌های دارای نقاط ضعف عمده کنترل‌های داخلی موجب پنهان نمودن اخبار بد توسط مدیران می‌شود که این امر باعث افزایش ریسک سقوط قیمت سهام می‌گردد. در ضمن آن‌ها به این موضوع اشاره داشته‌اند که ضعف‌های عمده کنترل داخلی منجر به تقلب تیز ریسک سقوط را افزایش می‌دهد. از سوی دیگر افشای عمومی این ضعف‌ها باعث ایجاد محدودیت در انگیزه و نواقای مدیریت جهت خودداری از اعلام اخبار بد به سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان می‌شود و در نتیجه ریسک سقوط آتی قیمت سهام افزایش می‌یابد. چنگ و همکاران (۲۰۱۲) در پژوهش خود که شامل ۲۵۵ شرکت در سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۱۰ به بررسی رابطه بین علم شفافیت سوده جریانات نقدی و ریسک سقوط قیمت سهام پرداختند. آن‌ها نشان دادند که عدم شفافیت سود و حساسات جریانات نقدی عملیاتی منجر به افشا نکردن اخبار بد می‌شود و ریسک سقوط آتی قیمت سهام را افزایش می‌دهد.

رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های.../فلاح و صابری

پیشینه تحقیق

سومو و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیق خود به بررسی نقش کنترل داخلی در پیشگیری از تقلب پرداختند. هدف از این مطالعه بررسی عملکرد شرکت با استفاده از روش‌های پیشگیرانه کنترل‌های داخلی بود. آن‌ها نشان دادند که تکنیک‌های کنترل داخلی در نظر گرفته شده برای جلوگیری از تقلب زمانی می‌تواند اجرا شود که شرکت دارای سیستم توسعه یافته کنترل داخلی باشد و به طور منظم فرآیند کنترل را انجام دهد. هرن و همکاران (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان نقش و مسئولیت حساب‌برسان در پیشگیری و کشف تقلب در گزارشگری مالی به این نتیجه رسیدند که فعالیت‌های متقلبانه مانند صورت‌های مالی متقلبانه و سوء استفاده از دارایی، زیان بالایی برای شرکت‌ها به همراه دارد. مطابق این پژوهش رایج‌ترین تکنیک برای گزارشگری مالی متقلبانه شامل بیش‌نمایی دارایی‌ها شناسایی شد و پیشنهاد دادند که شرکت‌ها باید سیستم‌های کنترل داخلی قوی طراحی و اجرا نمایند. همچنین نقش و مسئولیت‌های همه طرفین در گزارشگری مالی در پیشگیری و شناسایی تقلب را تعیین نمایند. عثمان، تانی و کغان (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای با هدف شناسایی روش‌های تشخیص و جلوگیری از تقلب و فساد در بخش عمومی در کشور مالزی از دیدگاه حسابداران پرداختند. در این پژوهش با استفاده از پرسشنامه‌های ساختاریافته بر روی نمونه‌ای از جمعیت حسابداران و حساب‌برسان داخلی از بخش عمومی مالزی مشخص شد که حسابرسی عملیاتی، افزایش نقش کمیته حسابرسی، بهبود کنترل‌های داخلی، پیاده‌سازی سیاست‌های گزارش تقلب، چرخش کارکنان، خطوط گزارش تقلب و حسابداران قانونی مؤثرترین روش‌های کشف و پیشگیری از تقلب در بخش دولتی مالزی هستند. عسری و همکاران (۱۳۹۶)، در تحقیق خود با عنوان "نقش سیستم‌های برنامه‌ریزی منابع سازمانی در تقویت کنترل‌های داخلی از منظر چارچوب کنترل داخلی کوزو" بیان داشتند که تغییر و تحول دنیای تجارت امروز سبب شده است که مسایلی از قبیل رقابت و سهم از بازار مورد توجه قرار گیرند. در این میان سازمان‌ها به دنبال حداکثرسازی بهره‌وری و رضایت مشتریان بوده‌اند. این مهم با استفاده از سیستم کنترل داخلی مناسب عملی می‌باشد که سازمان‌ها را از خطراتی چون تقلب آسیب‌پذیری داده‌ها و هزینه‌های اضافی دور می‌سازد. در حال حاضر دلیل اصلی ضعف کنترل داخلی، سنتی بودن سیستم‌ها می‌باشد. چون در این سیستم‌ها اجزا با هم در ارتباط نیستند، لذا کنترل‌های دستی به عنوان عامل مکمل مورد استفاده قرار می‌گیرند. که این امر، موجب افزایش سطح خطا شده و احتمالاً هزینه‌های سیستم را نیز می‌افزایند راه حلی که در فناوری حاضر وجود دارد، استفاده از سیستم‌های برنامه‌ریزی

فصلنامه مدیریت کسب و کار، شماره پنجاه و دو، زمستان ۱۴۰۰

منابع سازمان است که از طریق گزارشگری سریع و دقیق اطلاعات مالی نه تنها هزینه‌های نمایندگی را کاهش می‌دهد، بلکه قادر است ضعف‌های کنترل داخلی را نیز کاهش دهد، و همچنین به دلیل داشتن معیارهای جهت مقایسه، ارزیابی ریسک را تسهیل می‌بخشد تدوین قانون ساربینز آکسلی در امریکا مدیران را موظف به افشای گزارش اثربخشی کنترل‌های داخلی کرده است و حسابرس نیز ملزم به گزارشگری در مورد آن می‌باشد که در این میان سیستم‌های برنامه‌ریزی منابع سازمان می‌توانند به ارزیابی دقیق تر حسابرسان را نیز کمک کنند. سیستم‌های برنامه‌ریزی منابع سازمان تاثیرات مثبت متعددی در سازمان خواهند داشت که یکی از آن‌ها، ارتقای کنترل داخلی در سازمان‌ها می‌باشد. در این مقاله به جنبه‌های مختلف سیستم‌های برنامه‌ریزی منابع سازمان و نقش آن در برقراری کنترل‌های داخلی موثر پرداخته شده است. بلکو و محمودی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان تأثیر کنترل‌های داخلی بر تخلفات مالی دستگاه‌های اجرایی به بررسی تأثیر پنج جزء کنترل‌های داخلی شامل محیط کنترلی، ارزیابی ریسک، فعالیت‌های کنترلی، اطلاعات و ارتباطات و نظارت پرداختند. نتایج آزمون فرضیه‌ها وجود تأثیر معنی دار هزینه استقرار و کلیه اجزاء کنترل داخلی جز اطلاعات و ارتباطات، بر تخلفات مالی را نشان داد. مرادی، رستمی و زارع (۱۳۹۳) به شناسایی عوامل مؤثر بر احتمال وقوع تقلب در گزارشگری صورت‌های مالی از دید حسابرسان و مدیران پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان دادند که بین ویژگی‌های مدیریت، تبعیت مدیریت از کنترل‌های داخلی و استانداردهای لازم الاجرا، عوامل خطر مرتبط با شرایط بازار و صنعت، ویژگی‌های عملیاتی، نقدینگی و ثبات مالی با احتمال وقوع تقلب رابطه معناداری وجود دارد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر اکتشافی از نوع پیمایشی است که با توجه به هدف کاربردی در سطح بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. مدل تحقیق حاضر با توجه به مبانی نظری انجام شده شامل پنج مولفه محیط کنترلی، ارزیابی ریسک، فعالیت‌های کنترلی، اطلاعات و ارتباطات و نظارت است که بر مبنای مبانی نظری موجود به رتبه بندی این شاخص‌ها اقدام شده است. سوالات تحقیق حاضر بر مبنای ابعاد موجود عبارتند از:

۱. نقش محیط کنترلی در ارتباط با اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به چه میزان است؟
۲. نقش ارزیابی ریسک در ارتباط با اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به چه میزان است؟

رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های.../فلاح و صابری

۳. نقش فعالیت‌های کنترلی در ارتباط با اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به چه میزان است؟
۴. نقش اطلاعات و ارتباطات در ارتباط با اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در نقش فساد مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به چه میزان است؟
۵. نقش نظارت در ارتباط با اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به چه میزان است؟

در این تحقیق جهت جمع آوری اطلاعات از ماتریس مقایسات زوجی استفاده شده است.

جامعه آماری تحقیق شامل فعالین بازار سرمایه با سابقه بالای ۱۵ سال و عضو کمیته‌های حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده‌اند که تعداد آن بالغ بر ۵۳ نفر تعیین شد، در این راستا نمونه آماری به شیوه نمونه‌گیری گلوله برفی به تعداد ۵۳ نفر انتخاب و پرسشنامه در این بین توزیع گردید. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش ماتریس مقایسات زوجی در فرآیند تحلیل سلسله مراتبی استفاده گردید؛ همچنین روایی شاخص‌ها و ماتریس‌ها از طریق مصاحبه حضوری با مدیران ارشد تایید شده است، پایایی تحلیل نیز با توجه به مفهوم نرخ ناسازگاری؛ حد مجاز کمتر از ۰,۱ را رعایت کرده است؛ نرخ ناسازگاری شاخصی است که میزان سازگاری پاسخ‌های خبرگان به ارزیابی‌ها و مقایسات زوجی را اندازه‌گیری می‌کند؛ بر مبنای این شاخص نتایج نشان از پایا بودن تحلیل‌ها در ارتباط با اوزان به دست آمده دارد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

رتبه بندی معیارها در ارتباط با ابعاد کنترل داخلی کوزو:

پس از توزیع پرسشنامه به صورت یک ماتریس مقایسات زوجی ۵ در ۵ بین نمونه (جامعه) آماری و گرفتن جواب پاسخ دهندگان، تمامی نتایج از طریق انجام محاسبات مربوطه در جدول ۱ آورده شده است:

فصلنامه مدیریت کسب و کار، شماره پنجاه و دو، زمستان ۱۴۰۰

جدول ۱- شاخص‌های مورد بررسی (ابعاد کنترل داخلی کوزو)

معیارها	محیط کنترلی	ارزیابی ریسک	فعالیت‌های کنترلی	اطلاعات و ارتباطات	نظارت
محیط کنترلی	۱	۲	۴	۴	۶
ارزیابی ریسک	۰,۵	۱	۱	۲	۱
فعالیت‌های کنترلی	۰,۲۵	۱	۱	۱	۱
اطلاعات و ارتباطات	۰,۲۵	۰,۵	۱	۱	۷
نظارت	۰,۱۶	۱	۱	۰,۱۴	۱

منبع: یافته‌های تحقیق

در این مرحله اعداد هر سطر از جدول ۲ را با هم جمع و عدد حاصل را به عدد ۵ (تعداد دارایی‌های هر سطر) تقسیم می‌کنیم که به این کار نرمالایز کردن سطری ماتریس گفته می‌شود.

جدول ۲- جدول نرمالایز (ابعاد کنترل داخلی کوزو)

معیارها	محیط کنترلی	ارزیابی ریسک	فعالیت‌های کنترلی	اطلاعات و ارتباطات	نظارت
محیط کنترلی	۴۶.۰	۳۶.۰	۵.۰	۴۹.۰	۳۷.۰
ارزیابی ریسک	۲۳.۰	۱۸.۰	۱۲.۰	۲۴.۰	۰۶.۰
فعالیت‌های کنترلی	۱۱.۰	۱۸.۰	۱۲.۰	۱۲.۰	۰۶.۰
اطلاعات و ارتباطات	۱۱.۰	۰۹.۰	۱۲.۰	۱۲.۰	۴۳.۰
نظارت	۴۶.۰	۱۸.۰	۱۲.۰	۰۱.۰	۰۶.۰

منبع: یافته‌های تحقیق

با میانگین گرفتن از هر سطر وزن شاخص‌ها طبق جدول ۳ به دست آمده است:

جدول ۳- اوزان به دست آمده ابعاد کنترل داخلی کوزو

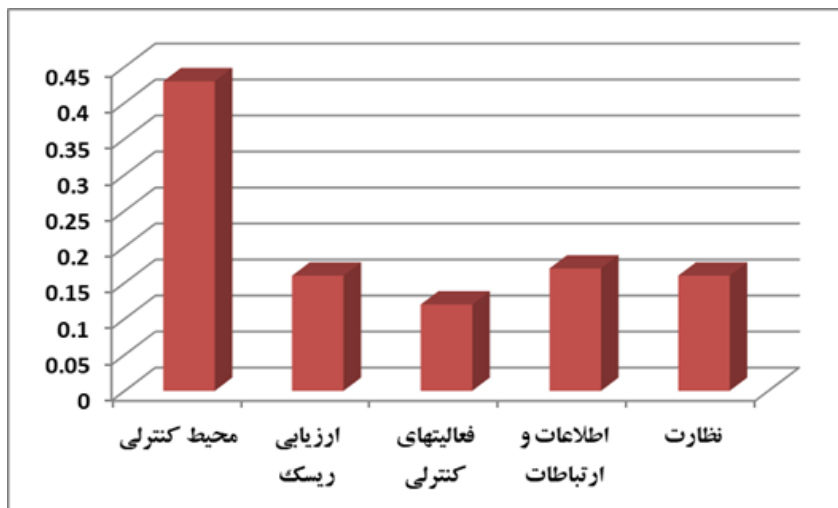
معیار	محیط کنترلی	ارزیابی ریسک	فعالیت‌های کنترلی	اطلاعات و ارتباطات	نظارت
وزن	۰,۴۳	۰,۱۶	۰,۱۲	۰,۱۷	۰,۱۶
نرخ ناسازگاری			۰,۰۰۱		

منبع: یافته‌های تحقیق

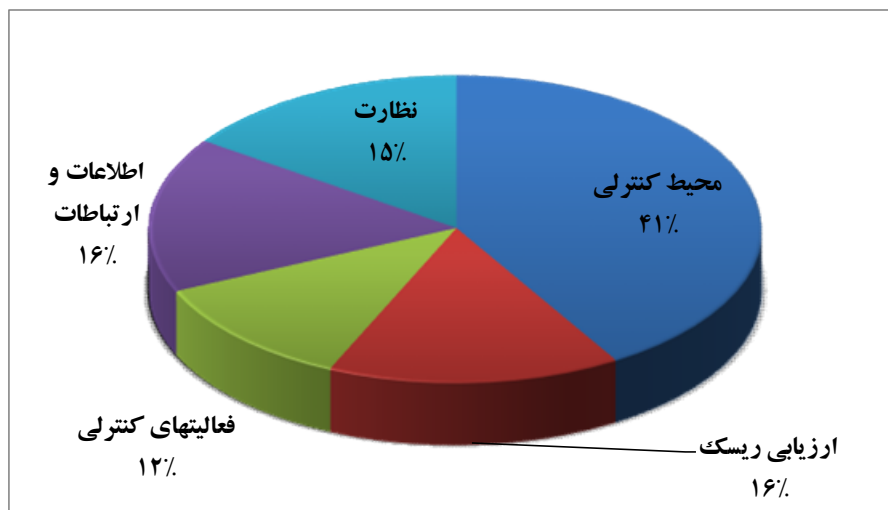
نرخ ناسازگاری حد مجاز را رعایت کرده است که تایید نتایج را نشان می‌دهد.

رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های.../فلاح و صابری

در شکل ۱ و ۲ وزن شاخص‌ها آورده شده است.

شکل ۱- اوزان به دست آمده ابعاد کنترل داخلی کوزو(منبع: یافته‌های تحقیق)

شکل ۲- درصد وزنی ابعاد کنترل داخلی کوزو(منبع: یافته‌های تحقیق)

نتیجه گیری

هدف اصلی تحقیق حاضر رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در پیشگیری از فساد مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی بوده است. بدین جهت با مرور ادبیات و مصاحبه با خبرگان شاخص‌های کنترل داخلی کوزو در پیشگیری از فساد مالی در پنج بخش محیط کنترلی، ارزیابی ریسک، فعالیت‌های کنترلی، اطلاعات و ارتباطات و نظارت شناسایی گردید سپس بر مبنای شاخص‌های شناسایی شده با استفاده از تشکیل ماتریس مقایسات زوجی اقدام به طراحی و توزیع پرسشنامه در بین نمونه آماری به شیوه هدفمند در بین فعالین بازار سرمایه با سابقه بالای ۱۵ سال گردید. با گردآوری پرسشنامه‌ها نتایج به دست آمده نشان از تایید و رتبه‌بندی شاخص‌ها را نشان داد به طوری که نتایج نشانگر اولویت محیط کنترلی با وزن ۰,۴۳، ارزیابی ریسک و نظارت با وزن یکسان ۰,۱۶، اطلاعات ارتباطات ۰,۱۷ و فعالیت‌های کنترلی به میزان ۰,۱۲ را نشان داد. در تحقیقات آتی می‌توان از رویکردهای دیگر تصمیم‌گیری چندمعیاره از جمله تاپسیس، دیمتل و ... در ارتباط با داده‌های فازی و در شرایط عدم قطعیت نیز استفاده کرد. همچنین به مدیران پیشنهاد می‌گردد به منظور پیشگیری از فساد مالی از نتایج تحقیق حاضر در سطح درون سازمانی استفاده کنند. بر مبنای نتایج به دست آمده می‌توان به این موضوعات اشاره داشت که تئوری نمایندگی تضاد منافع بین سهامداران و مدیران را توصیف و بیان می‌کند، این تضاد بدین جهت بوجود می‌آید که افراد برای به حداکثر رساندن سود خود اقدام نموده و مدیران همیشه در بهترین شرایط مدنظر سهامداران عمل نمی‌کنند. با عنایت به این تئوری، سرمایه‌گذاری ناکارآمد (بیش-کم سرمایه‌گذاری) زمانی صورت می‌پذیرد که عدم تقارن اطلاعاتی میان مدیران و سهامداران بیشتر باشد. یکی از معیارهای حل و فصل این منازعه، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی از طریق یک سیستم نظارت دقیق بر کیفیت گزارشگری مالی است، که برای استفاده‌کنندگان آن افشاء می‌گردد. لذا گزارشگری مالی با کیفیت بالاتر می‌تواند توانایی سهامداران را برای نظارت بر فعالیت‌های سرمایه‌گذاری مدیریت افزایش داده و در نتیجه با کارایی سرمایه‌گذاری و کاهش خطر اخلاقی همراه باشد. اسکایف و همکاران (۲۰۰۹) نیز استدلال می‌کنند که شرکت‌های با ضعف کنترل داخلی بیشتر، احتمال دارند که ریسک ویژه، ریسک سیستماتیک و هزینه حقوق صاحبان سهام بالاتری نیز داشته باشند. با شکل‌گیری رابطه نمایندگی، تضاد منافع بین مدیران و سهامداران و ذینفعان دیگر ایجاد می‌شود و به طور بالقوه این امکان به وجود می‌آید که مدیران اقداماتی انجام دهند که در جهت منافع خودشان بوده و ضرورتاً در جهت منافع سهامداران و ذینفعان دیگر نباشد. در این مسأله، تضاد بین به حداکثر رساندن منافع

رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های.../فلاح و صابری

کارگزاران و کارگزاران، مفروض است. حل مشکل نمایندگی تا حدودی اطمینان خاطر سهامداران را فراهم می‌کند که مدیران در تلاشند تا ثروت آنان را به حداکثر برسانند. اعمال نظارت و مراقبت در این زمینه مستلزم وجود ساز و کارهای مناسبی است. از جمله این سازوکارهای طراحی و اجرای "نظام کنترل داخلی" مناسب در شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی است (سجادی و همکاران، ۱۳۸۸). وجود کنترل‌های داخلی قوی در ساختارهای مالی و اداری شرکت‌ها می‌تواند بصورت سیستماتیک رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیریت و در نتیجه انحرافات ناشی از تضاد منافع و خطر اخلاقی (کژ منشی) را کاهش دهد و همزمان با بهبود کیفیت گزارشگری مالی بر شیوه مدیریت بنگاه و چگونگی استفاده از منابع و سرمایه‌گذاری این منابع اثر مثبت بگذارد. از سویی ایجاد اطمینان در کنترل‌های داخلی سبب بهبود عدم تقارن اطلاعات و همچنین کاهش تضاد منافع بین طرفین ذینفع در بنگاه می‌گردد، زیرا جریان اطلاعات بصورت کامل و شفاف ارائه می‌گردد و همچنین فرآیندهای داخلی از طریق وجود ضعف‌های موجود در سیستم‌های کنترل داخلی امکان بروز رفتارهای فرصت‌طلبانه به مدیریت را نمی‌دهند. در نتیجه کنترل‌های داخلی می‌تواند او کیفیت گزارشگری مالی را بهبود بخشد و ثنیا تقارن اطلاعات را افزایش دهد و ثالثاً باعث کاهش تضاد منافع و نظارت بیشتر بر مدیریت گردد. در نتیجه انتظار می‌رود که از یک طرف کنترل‌های داخلی باعث افزایش کارآمدی سرمایه‌گذاری منابع بکار رفته شده و از طرف دیگر ناکارآمدی ناشی از بیش سرمایه‌گذاری و کم سرمایه‌گذاری با بهبود وضعیت کنترل داخلی تعدیل گردد. بر همین اساس سوال اصلی پژوهش این است که آیا ضعف‌های عمده کنترل‌های داخلی می‌تواند کارایی سرمایه‌گذاری شرکت‌ها را تحت تاثیر قرار دهد و یا به عبارت دیگر ضعف‌های عمده کنترل‌های داخلی می‌تواند بر کارایی و ناکارایی سرمایه‌گذاری و به تبع آن بر بیش سرمایه‌گذاری و کم سرمایه‌گذاری تاثیر گذار باشد یا خیر؟ انتظار می‌رود که هراندازه کنترل‌های داخلی قوی تر باشند، استفاده صحیح‌تر از منابع موجود صورت گیرد و کارایی این منافع افزایش یابد. در واقع ضرورت این پژوهش ناشی از اهمیت بسیار بالای کنترل‌های داخلی در واحدهای اقتصادی و نقش تعیین کننده آن در بقا و پیشبرد اهداف سازمان می‌باشد. نتایج حاصل از این پژوهش با توجه به اهداف کلی آن می‌تواند برای مدیران شرکت‌ها، سرمایه‌گذاران، تحلیل‌گران مالی و سایر ذینفعان واحد تجاری مفید واقع گردد. بعد از رسوایی‌های مالی تصویب قانون ساربینز اکسلی توجه مدیریت را بیش از پیش به کنترل‌های داخلی جلب کرد با تصویب قانون ساربینز اکسلی الزامات متعددی برای شرکت‌های سهامی عام وضع گردید که به لحاظ تنوع الزامات و دامنه تاثیرگذاری‌اش، قانون معتبر و نافذی محسوب می‌شود. اهمیت

فصلنامه مدیریت کسب و کار، شماره پنجاه و دو، زمستان ۱۴۰۰

قانون ساربینز اکسلی توجیه کننده موثر بودن ضعف‌های کنترل داخلی است. تحقیقات بسیار به بررسی عوامل تعیین کننده و آثار و نتایج نقاط ضعف با اهمیت کنترل داخلی پرداخته‌اند. تحقیق اسکایف و همکاران‌ها (۲۰۰۷) ارتباطی بین این نقاط ضعف و ویژگی‌های شرکت همچون پیچیدگی شرکت، تغییرات سازمانی، اندازه شرکت، سودآوری شرکت و سرمایه‌گذاری منابع روی کنترل‌های داخلی نشان داده‌اند. یکی از عناصر قانون ساربینز-اکسلی که در بخش‌های ۳۰۲ و ۴۰۴ بر آن تمرکز گردیده، کنترل‌های داخلی مرتبط با گزارشگری مالی است. قانون ساربینز اکسلی اساساً مدیریت رده بالای شرکت را ملزم به استقرار، نگهداری و ارزیابی منظم اثربخش بودن کنترل‌های داخلی مرتبط با گزارشگری مالی می‌نماید (جی و مک وی، ۲۰۰۵). در کشور ما نیز به تازگی سازمان بورس و اوراق بهادار در راستای ماده ۳۵ دستورالعمل پذیرش بورس اوراق بهادار تهران اقدام به انتشار پیش نویس دستورالعمل کنترل‌های داخلی برای ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران کرده است بر طبق این ماده مدیریت مسئول ارزیابی اثر بخشی کنترل داخلی است و باید در مورد نتایج ارزیابی کنترل داخلی گزارش تهیه کند.

رتبه‌بندی اصول و اجزای کنترل داخلی کوزو در فساد مالی در شرکت‌های.../فلاح و صابری

منابع

- ۱) اثنی عشری، حمیده و رضایی نماور، حسین و محمد علیخانی، طیبه، ۱۳۹۶، نقش سیستم‌های برنامه‌ریزی منابع سازمانی در تقویت کنترل‌های داخلی از منظر چارچوب کنترل داخلی کوزو، اولین کنفرانس ملی مطالعات نوین مدیریت در ایران، کرج
- ۲) بلکو، هادی، و محمودی، عبدالله. (۱۳۹۵). تأثیر کنترل‌های داخلی بر تخلفات مالی دستگاه‌های اجرایی، دانش حسابرسی ۶۵: ۱۴۴-۱۴۸.
- ۳) چراغی زاده، مرضیه و عبدالکریم مقدم، (۱۳۹۴)، بررسی تاثیر کنترل‌های داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار با استفاده از مدل فرانسویس و همکاران، چهارمین کنفرانس ملی حسابداری، مدیریت مالی و سرمایه‌گذاری، آزادشهر، انجمن علمی و حرفه‌ای مدیران و حسابداران گلستان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر.
- ۴) حاجیها، زهره و سهیلا محمد حسین نژاد، (۱۳۹۴)، "عوامل تاثیرگذار بر نقاط ضعف با اهمیت کنترل داخلی"، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۷، شماره ۲۶، صص. ۱۱۹-۱۲۷.
- ۵) حاجیها زهره، (۱۳۸۹) بررسی رابطه بین خطر ذاتی و کنترل در رویکرد حسابرسی مبتنی بر ریسک. فصلنامه حسابداری مالی، دوره ۲، صص ۹۵-۱۲۰.
- ۶) خدایی وله زاقرد محمد، یحیایی منیره، (۱۳۸۹)، بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار تهران، حسابداری مدیریت، دوره ۳، شماره ۵، از صص ۱-۱۵.
- ۷) مرادی، جواد؛ راحله رستمی و رضا زارع. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل خطر مؤثر بر احتمال وقوع تقلب در گزارشگری مالی از دید حسابرسان و بررسی تأثیر آن‌ها بر عملکرد مالی شرکت، پیشرفت‌های حسابداری ۱۵۰: ۱-۱۴۲.
- ۸) بادآور نهندی، یونس و وحید تقی زاده خانقاه، (۱۳۹۲). "بررسی ارتباط بین کیفیت حسابرسی و کارایی سرمایه‌گذاری"، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۱، شماره ۱، صص ۲۳-۴۱.
- ۹) بادآور نهندی، یونس و وحید تقی‌زاده خانقاه، (۱۳۹۳)، "ارتباط بین برخی مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی و کارایی سرمایه‌گذاری در مراحل چرخه عمر"، دانش حسابداری، دوره ۵، شماره ۱۸، صص ۴۲-۶۱.

- 10) Ashbaugh-Skaife, H., Collins, D., & Kinney, W, (2007), “The Discovery and Reporting of Internal Control Deficiencies Prior to SOX-Mandated Audits”, *Journal of Accounting and Economics*, NO 44, PP.166–192.
- 11) Balsam. Steven, Wei Jiang, Bo Lu, (2012), “Equity Incentives and Internal Control”, *Weaknesses* November 15, NO 48, PP.1-34
- 12) Baltaci. Mustafa and Serdar Yilmaz, (2006), “Keeping an Eye on Sub-national Governments: Internal Control and Audit at Local Levels”, *World Bank Institute* Washington D.C, PP. 1-35.
- 13) Bertrand, M., and Mullainathan S, (2003), "Enjoying the Quiet Life?" *Corporate Governance and Managerial Preferences*, *Journal of Political Economy* 111, PP. 1043-1075.
- 14) Biddle, Gary, Gilles Hilary and Rodrigo.s Verdi, (2009)” How Does Financial Reporting Quality Relate to Investment Efficiency?” *Journal of Accounting and Economics*, Vol.48.
- 15) Chang, Y. T., Chen, H., Cheng, R. K., & Chi, W. (2019). The impact of internal audit attributes on the effectiveness of internal control over operations and compliance. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 15(1), 1-19.
- 16) Chorafas, Dimitris N, (2007), "Strategic Business Planning for Accountants: Methods, Tools and Case Studies, CIMA Publishing is an imprint of Elsevier", First Edition.
- 17) Chiu, T., & Wang, T. (2019). The COSO Framework in Emerging Technology Environments: An Effective In-Class Exercise on Internal Control. *Journal of Emerging Technologies in Accounting Teaching Notes*, 16(2), 1-10.
- 18) Hoitash U, Hoitash R & Johnstone. K, (2011), “Internal Control Material Weaknesses and CFO Compensation”, Working paper. Madison: University of Wisconsin, No. 57, PP. 1-31.
- 19) Lajos, Z., S. Sever Malis, and A. Novak. (۲۰۱۶). The Role and Responsibility of Auditors in Prevention and Detection of Fraudulent Financial Reporting. *Procedia Economics and Finance* ۳۹: ۷۰۰-۶۴۹.
- 20) Othman, R., A. MdThani and E. Kghan. (۲۰۱۵). Fraud Detection and Prevention Methods in the Malaysian Public Sector: Accountants' and Internal Auditors' Perceptions. *Procedia Economics and Finance* ۲۸: ۶۷-۵۹.
- 21) Rae, K., Sands, J., & Subramaniam, N. (2017). Associations among the five components within COSO internal control-integrated framework as the underpinning of quality corporate governance. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 11(1), 28-54.